

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Hugo'nun Sefiller'inde Yapay Cehennem

Emel ÖZKAYA

*Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
eozkaya@cumhuriyet.edu.tr*

ÖZET

Victor Hugo'nun ünlü romanı Sefiller, çok geniş bir çerçevede içinde, toplum hayatının gerçekçi sahnelerini, insan ruhunun en derin duygularıyla birleştiren büyük bir edebî anıttır. Acılarla dolu karanlık bir dünyadan uzaklaşıp, özgür ve aydınlık bir dünyaya kavuşmak isteyen zavallı insanların öyküsüdür. Hugo, içinde yaşadığı yüzyılın toplumsal kuralları ve yasalarının yarattığı sorunları, yapay bir cehennem imgesiyle tasvir ederek betimler. Romantizmin öncüsü olan yazar, yeryüzündeki bilgisizlik ve yoksulluk yüzünden erkeğin alçalmasını, kadının ve çocuğun yeteneklerinin yok olmasını, kalp sızlatıcı sahneleri kendi anlatım tarzıyla destekleyerek mükemmel bir sanat eseri yaratır. Yazar, dönemin haksız adalet sistemi ve politik hayatını, yaşanmış cehennemî acılar olarak görür. Hugo'ya göre, devlet yönetiminin toplumsal, siyasi ve ekonomik haksızlıkları olduğu sürece, yeryüzünde insanların acıları da var olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Victor Hugo, Sefiller, Toplumsal Kurallar, Adalet Sistemi, Bilgisizlik, Yoksulluk, Yapay Cehennem.

L'enfer artificiel dans Les Misérables de Victor Hugo

RESUME

Le célèbre roman de Victor Hugo, Les Misérables, dans un cadre très large, qui combine les scènes réalistes de la vie sociale avec les émotions les plus profondes de l'esprit humain est un grand monument littéraire. C'est l'histoire des pauvres gens qui veulent s'éloigner d'un monde sombre pleine de douleur, parvenir à un monde libre et lumineux. En présentant l'image d'un enfer artificiel, Hugo décrit les problèmes posés par des règles sociales et des lois du siècle ou il vit. L'auteur, l'un des pionniers du romantisme, par son propre style, crée une œuvre d'art parfaite qui présente l'abaissement de l'homme sur la terre à cause de l'ignorance et de la pauvreté, les scènes tristes de la destruction des capacités de la femme et de l'enfant. L'auteur considère le système de justice injuste et la vie politique de l'époque comme des infernales souffrances vécues. D'après Hugo, tant qu'il y a des injustices sociales, politiques et économiques du régime, il y aura aussi des souffrances des hommes sur la terre.

Mots-clés: Victor Hugo, Les Misérables, Les Règles Sociales, Le Système de Justice, L'ignorance, La Pauvreté, L'enfer Artificiel.

GİRİŞ

Victor Hugo, Sefiller romanında, cehennem ızdırabını, kahramanı Jean Valjean olan kötü bir olay ile başlatır. Hugo, önce fiziksel bir ortam yaratır ve bu alanın içinde yaşanan cehennem azabını, maddi ve manevi dünyanın bir yansıması olarak betimler. Sefiller romanındaki toplumsal evrende, kötü görünümle güçlü bir anlatımla vurgulanır.

Metin odaklı bu çalışmada, Victor Hugo'nun 1852 yılında kaleme aldığı Sefiller'inde, Genette'in anlatıbilimsel yöntemi izlenerek, romanda içyapı çözümlenip, ezilen, baskı gören, sefaletle terk edilen insanların durumu ve eserin ana düşüncesinde yer alan, insanların yaşadıkları cehennem azabı temel konu olarak ele alındı. Fransız ihtilalinin amacına ulaşması için, cumhuriyetçi gençlerin barikatlarda verdikleri mücadele, kendi başına daha büyük ve ayrıntılı bir çalışma olacağı için, ana konu toplumdaki dışlanan sefil insanların durumu ile sınırlandırıldı.

Bu çalışmanın amacı, toplumda yaşanan olaylarla, insanların yaşadığı cehennem azabını, Hugo'nun sahip olduğu yaratıcılık yeteneği ile geliştirdiği imgelerin uyumunu ortaya çıkarmaktır. İçinde iyilerin ve kötülerin yaşadığı tek bir evren olmasına rağmen, yazar dürüst insanların yaşadıkları yerleri ışıklı, aydınlık tasvirlerle, şeytani düşüncelere sahip

insanlarinkini ise kasvetli yerler olarak betimler. Yazar, derin gözlemlerle, kahramanlarının ruh evrenlerini yaratır.

DÜŞ VE GÖRÜNÜM

Romanın temel karakteri Jean Valjean'ın ruhunun geçirdiği farklı evreler incelendiği zaman, çoğunlukla düş evreni ile karşılaşılır. Bu ruhsal süreçlerin görülebilir hale gelmesine olanak sağlayanlar görünümüdür. Jean Valjean'ın karakterine uygun olan görünüm, Hugo'nun ruhsal çözümler dışında akıl, anlayış ve yaşam biçimi konularına da değinmesine olanak sağlar. "Toplumdaki insanlar arasında itibar kaybetmek kazanmaktan daha fazla tehlikelidir." (Freud, 2001: 374) Jean Valjean'ın varlığı ve sahip olduğu itibar etrafındaki kişilere güç verir. Romanın başlangıcında, Victor Hugo, Jean Valjean'ın ruhsal çözümlerini yaparken, içinde yaşadığı dünyayı keşfetmesine olanak sağlayacak bir şekilde betimleyerek düşlediği hayatla gerçek hayat arasındaki karmaşıklığı yansıtır. (Bousquet, 1964: 455–456) Kız kardeşinin açlıktan ölmek üzere olan çocuklarını kurtarmak için ekmek çalan, beş yıl kürek cezasına çarptırılan, kaçmaya çalışırken yakalanıp on dokuz yıl kürek cezasına mahkûm olan Jean Valjean, cezasını tamamlayıp özgürlüğüne kavuşunca, piskoposun evinden gümüş şamdanları çalar. Piskopos Myriel, bunları kendisinin verdiğini söyleyerek onu hapisten kurtarır. Bu iyi davranış Valjean'ı doğru yola yöneltir. Başka bir ad alarak çok çalışır, zengin olur, yoksullara yardım eder. Bu arada dönemin çarkları arasına sıkışıp kalmış Fantine'in kızı Cosette'i korur, eğitim verir ve büyütür.

"Ne devlete ne de cemiyete güveni kalmamıştı. Tersanede müdür, fabrikada patron onun emeğini alıyor, fakat kimse gelip yakalarına yapışmıyordu. Halbuki kendisi bir ekmek çaldığı için beş sene kürek cezasına mahkum edilmişti. İçi kin dolu olarak oradan ayrıldı." (Hugo, 2006: 39)

Hugo tarafından, Jean Valjean'ın ekmek çaldığı için kürek mahkûmu olduğu yıllar, yaşadığı acı ve öfke dolu dönem gerçek imgelerle betimlenir. Yaşadığı acılar, onu düşlediği dünyanın hayallerinden alıp, yaşanan dünyanın gerçekleriyle karşı karşıya bırakır.

Hugo, Jean Valjean'ın iç dünyasındaki olayları kaleme alırken, "biz" diye girişlerle başladığında, kendi iç dünyasının olaylarını, beynindeki fırtınaları iç konuşmalarla okuyucuya yansıtır. Toplumsal gerçekleri, kahramanın iç dünyasındaki gerçeklerle yansıtmayı görev edinir. XIX. yüzyıl toplumsal olaylarını tarihsel bilinçle birleştirerek bir arada tutar. Bir

insanın acılarını, özgür düşünce bilinciyle ele alır. Duygusal düşüncenin derinliklerine inerek, bu dünyada yapayalnız bir insanın başına gelen zorlukları, kendi bakış açısının yansısıyla dile getirir.

“Tersaneden çıkarken, mezardan çıkmış gibi sevindi. Ancak, bu sevinci buruk bir acıya dönüştü. Bu mezardan farksız yerde, çalıştığı on dokuz sene müddetle -pazar ve bayram günlerinin ücreti olarak- yüz yetmiş frank alacağını hesaplamıştı; fakat müdür ona sadece yüz dokuz frank on beş solda vermişti. Jean Valjean, gerisine ne olduğunu sorduğu zaman, adam çok sinirlenmiş, azarlayarak vergiye kestğini söylemişti. Kürek mahkûmundan vergi! İtiraz etse, devlet memuruna hakaretten birkaç yıl daha hüküm giyebilirdi!” (Hugo, 2006: 38)

Victor Hugo, acı içinde yaşayan insanların içine düştükleri karanlığı en uç sınırlarına ulaşılarak tasvir eder. Jean Valjean’ın ruhunun derinliklerine ulaşılarak, içinde yaşadığı dünyanın kötülükleriyle karmakarışık hale gelen hayatının, kürek mahkûmu olarak yaşadığı dönemdeki fiziksel karanlığından, acılarla dolu duygusal karanlığa geçişini dile getirir. Acı çeken Jean Valjean, toplumun lanetlediği insan olma kimliğinden ve fiziksel karanlıktan kurtulmak için çaba harcar. Valjean için, bu karanlığın sorumlusu, toplum kurallarını kendi işlerine göre kullanan acımasız ve zalim insanlar ile bu düzensizliğe çözüm bulamayan yöneticilerdir. Kahraman, toplumun uygarlık diye isimlendirdiği bu muazzam piramidin içindeki önyargılardan, düzensiz kanunlardan ve insanların yarattığı öfkeyle karışık terörün arasından yükselmeye çalışır.

“Kürek cezasına çarptırıldım. Tersaneye girmeden önce saf bir köy delikanlısı idim. Orada gördüğüm işkenceler beni devlete ve zenginlere düşman etti... Cemiyetten intikam almak için, mezardan farksız o taş duvarlarla çevrili tersanede her türlü işkenceye göğüs gerdim... Cezamı tamamlayıp tersaneden çıkınca, elime sarı bir kâğıt verdiler. Bu sarı kâğıt benim hüviyet cüzdanım oldu. Kimse bana iş vermedi. Her gittiğim kapıdan kovuldum.” (Hugo, 2006: 115)

Hugo, Valjean’ın içsel karanlığını, aldığı cezaların karanlık gölgesiyle tamamlar. Yazar, Fransız ihtilalinin gerçekleştirmeyi arzu ettiği eşitlik ve kardeşlik ilkesi ile bağdaşmayan, kimsesizlik, aldatılmışlık ve sefaletin en derin çukuruna düşen insan karakterlerini sembolleştirir. Tersaneden çıkmış bir mahkûmun, piskopos Myriel’in evine kabul edilmesi, eline iş bulması için bir pusula yazıp vermesi, ona referans olmasına karşılık, Jean Valjean’ın bu evden gümüş yemek takımlarını çalması, bilinçsizce yapılmış bir davranıştır. Kahraman adını ve nereden geldiğini söylediği halde, piskopos onu evinde hem de odasının bitişiğinde yatırır. Yaşlı adam,

zavallı misafiri için, iyiyi kötüden ayıran bir vicdan ve başkalarına muhtaç olmayacak bir iş vermesi için Tanrı'ya dua eder, on dokuz yıl çile çeken bu adam için gözyaşı döker. Fakat gece yarısı yaşadığı rahatsızlıktan rahatsız olan Valjean uyanır. Taşlaşmış yüreği, beynindeki bulanık bilinçsizlikle birleşir ve gümüş tabaklar ile kaşığı çantasına koyar. Beynindeki bilinçsizlik ve kalbindeki vicdan arasında bir karışıklık yaşar. Sonra, piskoposun bahçede özenle büyüttüğü çiçeklere basarak, duvarın üzerinden atlayıp, kaçar. Yakalandığında, piskopos Myriel'in, jandarmaların arasındaki Valjean için, misafirine gümüş tabakları kendisinin verdiğini söylemesi, ilave olarak gümüş şamdanları da vermesi, toplumda dürüst insan olması yolunda atılmış adımın başlangıcıdır.

Valjean'ın bilinçlenme yolunda yaşadığı ikinci önemli olay, küçük Gervais olayıdır. Kahramandaki değişim bu bölümde daha net olarak görülür. Piskoposun kasabasından kaçarcasına ayrılan Valjean, yolda çiçek görünce, birden piskoposu ve onun bahçesini hatırlar. Çiçekleri ayaklarının altına alıp ezer, çiçekler ezildikçe, kalbini cımbızla yoluyorlarmış gibi acı hisseder. Birden çocukluğu aklına gelir, yirmi senedir ilk defa çocukluğunu hatırladığını düşünür. O sırada pantolonunun dizleri yırtık, ayakkabıları eski, gömleği yamalı, on yaşlarında, neşeli bir şekilde elindeki iki gümüş parayı havaya atıp yakalayan, adının Gervais olduğunu söyleyen bir çocukla karşılaşır. Küçük çocuğun elinden fırlayıp, çalının dibine yuvarlanan parasına ayağıyla basınca, çocuk adamın bakışlarından ürküp, ağlayarak oradan uzaklaşır. Valjean kendini avını yakalamış bir tilki gibi görür. Ayağını kaldırıp gümüş parayı yerden alınca, elleri titrer, üşüdüğünü hisseder, elinde bir kor parçası varmış gibi onu yere atar. Bilince uyanış gerçekleşir ve çocuğun gittiği tarafa doğru koşmaya başlar. Yolda rastladığı köy papazına küçük bir çocuk görüp görmediğini sorar. Cebindeki para kesesinden yolunun üzerinde eğer küçük çocuğa rastlarsa, ona vermesi için iki tane beş frank, sonra iki tane beş frank da fakirlere dağıtması için köy papazına para verir.

Yaşanan bu olaydan sonra, bilinçlenmeye başlayan Valjean'ın artık vücudu değil, kalbi üşümeye ve titremeye başlar. Sesi boğazında düğümlenir, boğulacak gibi olur, güçlü bacakları onu taşıyamaz, yirmi yıl sonra ilk kez hıçkırarak ağlamaya başlar. Gözyaşları kalbindeki kin ve hiddeti alıp götürür. Bilinçlenme ile Valjean ilk kez kendini bir yol ayrımında hisseder. Ya piskopostan daha üstün bir aziz olacak, ya da kürek mahkûmundan daha kötü bir canavar olacaktır. Küçük Gervais'nin gümüş parasını çalan, çantasında kendisine evini açıp misafir eden piskopos Myriel'den çaldığı gümüşleri taşıyan Valjean, yeniden yaratılmış olağanüstü bir insan hem de insanların en iyisi olmaya karar verir. (Albouy, 1968: 145)

“Kaç saat ağladı; ağladıktan sonra ne yaptı, nereye gitti, kimse bilmiyordu. Bilinen bir şey varsa, o da, aynı gece saat üç sıralarında, posta arabası sürücüsünün piskoposun evinin önünden geçerken, yabancı bir adamın kapının önüne diz çöktüğünü ve dua eder gibi kendinden geçtiğini gördüğüydü.” (Hugo, 2006: 46)

Piskopos Myriel’in davranışı, Valjean’ın kendi içinde zaten var olan vicdani değerlerin uyanmasına olanak sağlar. Küçük Gervais olayında yaşananlar ise Valjean’ın ruhsal gelişimini destekleyen, bir yargıcın yaptığı işle eşdeğer görev yapan vicdan muhasebesinin oluşmasına destek sağlar. Her iki olayda da Valjean, yaşanan olaylara gönül gözüyle bakabilmenin kutsal güzelliğini keşfeder. Hugo, yarattığı karakterle, düşüncenin değerini arttıran, insan bedenine ruh veren ve onun bu toplumdaki yerini belirleyen vicdani değerleri, insanın iç benliğindeki ruhsal görünümleri sergiler. (Freud, 2001: 286)

Hugo, acımasız bir toplumdan alınmış görünümle bilinçlenmenin aşamalarını ortaya koyar. Yazara göre, bu kargaşa açgözlülüğün ve içimizde yaşattığımız hırsları bir savaş alanına çevirmemizin sonucudur. Jean Valjean’ın fikirlerinin olgunlaşması yönündeki bu yolculuk aşamalı bir şekilde devam eder. Hugo, bu ruhsal süreci, Valjean’ın içindeki vicdan duygusunu keşfederek olgunlaşmasını, çevredekilere yardım etmesini ve ihtilale olan katkılarını özelden genele doğru bir gelişim içinde verir. İyi ya da kötü insan olma mücadelesi iç konuşmalarla verilir. Kahramanın bilinçlenmesi, içinde yaşadığı acılarla dolu karanlık bir dünyadan ışıklı bir ruh dünyasına geçmesine olanak sağlar. (Berret, 1970: 72)

1817’nin Paris’i insanların akın ettiği bir hayal ülkesi gibidir. Eşitlik, kardeşlik ve adalet için yola çıkanlar, ahlaksızlığın en sefil şeklini sergilemekten çekinmezler. İhtilalin getirdiği bu özgürlük fırtınası, on yaşına kadar kimsesizler yurdunda kalmış, buradan kaçarak komşu çiftliklerden birine hizmetçi olmuş, on beş yaşında da şansını denemek için Paris’e gelmiş zavallı Fantine’in bekâretini elinden alır. Hugo’nun insan yutan bir kumsala benzettiği Paris’te ihanetin en büyüğünü yaşayan zavallı Fantine, babasız doğan çocuğuna bakabilmek için bir zamanlar hizmetçilik yaptığı kasabaya geri dönünce, burada önce Madeleine Baba diye isimlendirilen, sonra da belediye başkanı olup, büyük bir fabrika kurarak, fakirlerin koruyucusu olan Jean Valjean ile karşılaşır. Hugo, düşüncesinin derinliklerindeki gerçekleri Madeleine baba üzerinden vurgulayarak, iyi bir nesil yetişmesi için toplumda öğretmenlere ve annelere yeterli desteğin verilmesi gerektiğini savunur. Toplumdaki insanların düşünceleriyle değil, içgüdüsel bir şekilde hareket ettiklerini, Jean Valjean’ın da toplumun yarattığı cehennem azabını çeken bir mahkûm olduğunu vurgular. Dış dünyaya karşı bilinçlenen

kahramanın ruhsal tasviri, özgürlük ve kardeşlik ortamının olduğu bir dünyayı arzulayan yazarın iç dünyasının yansımasıdır.

BAŞLANGIÇ YOLU

Victor Hugo, *Sefiller* romanında, kötülük ve acılarla dolu bir yaşantıdan, düşlenen güzel bir hayata geçişi, adaletsiz bir toplumdan insan haklarına ve özgürlüğüne duyarlı bireylerin bir toplum oluşturmasını, insanların yaptıkları hataların farkına varıp gecenin karanlığından gündüzün aydınlığına geçmelerini duygulu bir şekilde dile getirir. (Bousquet, 1964: 171)

Toplumda iyi bir izlenim yaratan Valjean, insanlar tarafından yaratılan kötülüklerin Tanrı'nın cezalandırması olmadığını gösterse de, görev duygusuyla mekanikleşmiş bir şekilde hareket eden polis müfettişi Javert'in gözündeki bu kahraman sürekli kaçak bir kürek mahkûmu olarak kalır. Valjean ise, insanlara yardım edebilmek ve Cosette'in hayatını kurtarmak uğruna bu kimliğini saklamak için mücadele eder. Bu karanlık kimlikten aydınlık dünyaya doğru olan yolculuk, sıkça yer değiştirmelerle tekrarlanır. Bir süre sonra, Javert onun Valjean olduğunu bilmesine rağmen, onu izlemekten vazgeçer. Fakat Thénardier, Valjean'ın gerçek kimliğini Marius'a söylemekte gecikmez. Cosette ile evlenme hazırlığında olan bu gencin gerçek kimliğini öğrenmesi, Valjean için toplumun, yasaların verdiği cezadan daha ağır olur.

Hayatı boyunca yaşadığı acılar Valjean'ı güçlendirir. Kendisi ve Cosette için güvenli bir yer olan devamlı ibadet manastırından beş bin frank başışta bulunup ayrılmaları, küçük kızın dünya yüzü görmeden burada ihtiyarlayıp ölmemesi içindir. Plumet sokağındaki eve taşınıp, her sabah evin yakınındaki parkta düzenli yürüyüşler yaparak doğanın tadını çıkarırlar. Hugo, Plumet sokağındaki evde, Valjean'ın daha önceden bahçıvan için yapılmış zemin kattaki bu küçük odasını, dış dünyanın kötülüklerinden uzaklaştırılmış bir sığınak gibi betimler. Yazar, Valjean'ın ruhsal durumunun sadeliğini, odanın dekoruyla ifade eder.

“Bütün eşyası, eski bir karyola, bir masa, iki hasır sandalye, birkaç kitap ve yanından hiç ayırmadığı kilitli kutudan ibaretti. Odasında bir gün olsun ateş yaktığı görülmemişti. Cosette ile birlikte yemeğe oturur, sofrada daima bir parça siyah ekme bulundurur, kendisi bunu yerdi... Şefkatle Cosette'e gülümseyerek: Çile, kadınları aciz; erkekleri güçlü yapar... rahat zamanında kuru ekmele yetinemeyen çile zamanında açlığa dayanamaz.” (Hugo, 2006: 315–316)

Hugo, Valjean'ın iç dünyası ile yaşadığı dünya arasındaki sadeliğin doğal düzenini okuyucuyu ikna etme yöntemiyle ispatlar. Plumet sokağındaki bu ev ve bahçesinin verdiği huzur Valjean'ı rahatlatmaz. Evin yakınındaki parkta yapılan düzenli gezintilerde, o zaman henüz ismini bilmediği genç, Marius'un sürekli Cosette'i izlemesi, Valjean'ı sürekli mahkûmunu koruyan bir gardiyan durumuna sokar. Hugo, Valjean'ın sefaletini, Cosette'in masumiyetini ve onları birleştiren kaderi sembollerle ifade eder. Yazar, Valjean'a Cosette tarafından baba dedirterek aralarındaki güven duygusunu pekiştirir. Kahramanın kürek mahkûmu olarak yaşadığı hapisane, ceza çekilen yer olarak gösterilirken, Valjean ve Cosette'in kaldıkları devamlı ibadet manastırı ise insanlardan gelecek kötülüklerden uzak kalmak için yaşanılan bir hapisane gibi görünür.

ACIMASIZ YAŞAM KOŞULLARI VE PARİS'İN BAĞIRSAKLARI

Hugo, toplumsal çöküşün derinliklerindeki acı ve korkuyu, Valjean'ın ruh dünyasındaki hüznü birleştirir. Kahramanın hayatı boyunca yaşadığı olaylar, içindeki ruhsal fırtınaları ve toplumsal amaca yönelik düşüncelerini körükler. Toplumsal kazançları ve kaybedilen değerleri ortaya koyar. Yazar, devrimin sağlayamadığı eşitlik ve özgürlük mücadelesinde, Paris şehrinin sokak ve caddeleri altındaki yeraltı dehlizlerinde verilen mücadeleyi sergiler. Valjean, Cosette'i kurtarmak için manastıra girerken verdiği mücadeleyi, bu kez Marius'u kurtarmak için yeraltındaki balçıkta devam ettirir. Bu mücadeleyi verirken, bir taraftan kutsal bir ruh gücüne, diğer taraftan bir kürek mahkûmunun fiziksel gücüne sahiptir. Hugo, Valjean'ın kaldırım barikatında hükümet askerleriyle çarpışan Marius'u kurtarmasına olanak sağlayan olağanüstü gücünden bahsederken, onu bir kaplan gibi betimler. Yazara göre, insanları bu balçığın içine iten sebep kötü eğitim ve yönetimin yetersiz kalmasıdır:

“Çamur beline çıkıncaya kadar yürümeye devam etti. Tabii, buna yürüme denirse... Boştaki elini çamura daldırıp kokladı. Kusmamak için kendini zor tuttu. Beline kadar insan pisliğine batmıştı! ... Şimdi yalnız başı görünüyordu. O başın hemen yanında bir baş daha duruyordu; Marius'un başı... Artık basacağı yeri bir ayağı ile yokluyor; diğer ayağını ondan sonra atıyordu.” (Hugo, 2006: 420)

Hugo, yaşadığı toplum içinde, affetmek kelimesinin olmadığından bahseder. Af demek, devlete ihanet etmek, kanunları hiçe saymak, suçluyu korumak ve toplumu cezalandırmak demektir. Kimsenin kimseye acımadığı, şefkat göstermediği bir toplumda, sevgi ve acıma duygusunun nasıl bir şey olduğunu bilmek imkânsızdır. (Poulet, 1952: 127) Oysa Hugo, Valjean'ı

fabrikalar kurup, yüzlerce insana iş kapısı açan, hastaneler, okullar yaptıran Madeleine Baba kimliği ile daima iyilik yapan manevi büyüklük olarak karşımıza çıkarır. Yazar, başkahramanı Valjean'ı, yakalanma pahasına ölümü göze alarak yaşlı bir arabacıyı kurtaran, sonra kendisine benzediği için tersaneye kapatılmak üzere olan bir deliyi kurtarıp hâkimlerin karşısına geçip *Jean Valjean benim* diyen, zavallı Fantine'in kendisine emanet ettiği kızı Cosette'e sahip çıkmak için hapisten kaçıp onu büyüten, eğitim veren, servet sahibi olduğu halde fakir bir insan gibi yaşayan, iyilik yapmaktan geri durmayan, erdemli bir kişilik olarak karşımıza çıkarır. Hugo, yazar olarak üstlendiği toplumsal görevi, büyük acılara maruz kalan ve örnek alınacak bir karakter olan Valjean'ın vicdan sahibi kişiliği üzerinde tamamlar.

Hugo için, yeryüzünde ne zararlı bitkiler, ne de kötü insanlar vardır, sadece işini iyi yapamayan çiftçiler ya da toplumu iyi yönetemeyen yöneticiler vardır. Yazara göre, devletin iki önemli görevi vardır; halkın geçimini sağlayacak uygun koşullar yaratmak ve onlara eğitim hizmeti vermek. Hugo, Valjean'ı kötüden iyiye doğru giden eylemlerle hareket ettirerek, Cosette'in eğitimine yardımcı kılarak, ona toplumsal bir görev yükler. (Berret, 1910: 34)

Jean Valjean'ın Cosette için hissettiği sevgi ve şefkat duygusu, bu genç meleğin güzelliğinin Marius tarafından keşfedilmesiyle, Valjean'a acı veren kıskanma duygusuna dönüşür. Babası, annesi, arkadaşı, öğretmeni olan Valjean'dan başka, bu genç meleğin kalbine Marius'un sevgisi de girip, evlenerek evden ayrıldığında, Valjean ruhunu bedeninden ayrılmış gibi hisseder. (Eliade, 1957: 170)

ACININ İMGESİ: FANTİNE

Hugo toplumda yaşanan acımasız olaylar sonucunda, insanların yarattığı felaketlere maruz kalan Fantine'in yaşamının cehennem azabı görünümünü, Valjean'ın Cosette için yaptığı iyiliklerle dengelemeye çalışır. Başlangıçta, yazar tarafından bir yunan tanrıçası gibi tasvir edilen Fantine'in görünümü, kızı Cosette'i emanet ettiği Thénardier ailesine para gönderebilmek için, birbirini takip eden acımasız olaylar yüzünden kaybolmaya başlar. Yazara göre Fantine, başında altından teller, ağzında da dünyanın en değerli incilerini taşıyan biridir:

“Akşam, sokağın köşesindeki kadın berberine gitti. Saçlarındaki tarağı çıkardı. Altın rengindeki saçları aşağı dökülüp beline kadar indi... Bu on frankla, ertesi gün, bir yün kazak alıp kızına gönderdi. Thénardier ailesindekiler kazağı alınca çok sinirlendiler. Onlar kazak değil, on frank bekliyorlardı. Kazağı, gerçek sahibi olan Cosette'e değil, kendi kızlarına

giydirdiler. Zavallı Kırlangıç yamalı elbise ile titremeye devam etti.” (Hugo, 2006: 73)

Fantine, zavallı Cosette’ine para gönderebilmek için, saçlarını ve dişlerini, sonra en büyük zenginliği olan namusunu da kaybederek, toplumsal düzenin onu içine attığı ahlaki bir çöküntü içine düşer. Hugo, Jean Valjean ve Fantine’in, biri eril diğeri dişil olan iki karakterin yaşadıkları acıları, toplum tarafından yaratılmış yapay bir cehennem görüntüsü olarak tasvir eder. Yazar, toplum düzenindeki eksiklikleri ve adaletsizlikleri üstü kapalı bir şekilde Fantine’in yaşadığı talihsizliklerle vurgular. Kötü yola, toplumsal düzenin adaletsiz şekilde dönen çarkları yüzünden düşen Fantine, çocuğunu kurtarabilmek için her türlü haksızlığa boyun eğer:

“Bir beyefendinin, bir sokak kadınının koynuna kar doldurması ve kahvehanede bulunanların buna gülmesi haklarıdır... Çünkü biz onları eğlendirmek için varız... Fakat ben sağlığı iyi olmayan hasta bir kadını... Koltuk altımda yumruk gibi bir ağırlık hissediyorum. Öksürdüğüm zaman bu yumruk canımı acıtıyor... O saygıdeğer Mösyönün vücuduma kar koyacağını hiç tahmin etmiyordum. Birden bire neye uğradığımı bilemedim. Sınırlerime hâkim olamadım. Üzerine atılıp şapkasını yere düşürdüm... Bir daha yapmam... Yavrumun hatırı için her şeye katlanacağım.” (Hugo, 2006: 82)

Hugo, Fantine gibi zavallı kadınların devlet tarafından polisin eline bırakıldığını, polisin onlara istediği muameleyi yaptığını, dilediği cezaya çarptırdığını, hem şahit hem savcı hem de hâkim olduğunu dile getirir. Ayrıca, sırtını zengin babaya dayamış, işsiz güçsüz gençlerin kadına kıza sarkıntılık etmelerini, eğlence olsun diye kavga çıkarmalarını, polisle başlarının derde girmeyeceğini, çünkü babalarının sayesinde kurtulacaklarını vurgular. O dönemin toplumunda, bu tür gençlerin bir özelliği de, modayı takip etmek, tiyatroya gitmek, araba ile gezmektir. (Berret, 1910: 72) Fantine ‘in uğradığı bu kötü davranışı gören Belediye başkanı Madeleine Baba, ona yardımcı olmak ister. Yaşanan bütün kötü olaylar, işini kaybettikten sonra başına geldiği için, Fantine başkanı sorumlu tutar ve onun yüzüne tükürür. Fantine aracılığı ile atılan bu tükürük, başkanın yüzüne değil, çalışmak zorunda olan gençlerin kötü durumlara maruz kalmalarına çözüm bulamayan devlet yönetimindedir:

“Bir beyefendiye hakaret eden şu fahişe, şimdi de Belediye Başkanı’nın yüzüne tükürüyordu... Bu kötü kadın, Mösyö Madeleine’in değil; devletin -hatta Kral’ın- yüzüne tükürüyordu.” (Hugo, 2006: 80)

Hugo, Fantine’in macerasında yer alan cehennem azabı görünümünü, toplum tarafından yaratılmış acımasız gerçekleri göstermek

için dile getirir. Çalışkan, eğitilmiş gençlerin unvan ve para yokluğu yüzünden özgürlük ve eşitlikten uzak kalmalarını, acı ve hüznü bir yaşam sürmelerini gözler önüne serer.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sadece Fransız edebiyatının değil, dünya edebiyatının da dehalarından biri olan şair, romancı, tiyatro yazarı Victor Hugo, *Sefiller* romanında, dönemin haksız ve adaletsiz sisteminden kaynaklanan acıları ele alır. Yazar, özgürlük ve eşitlik uğruna ideallerini gerçekleştirmek için insanların çektiği cehennem azabı görünüşleriyle oluşan karamsar bir tabloyu, Jean Valjean gibi insanların ruh yüceliğini sergileyerek dengeler. *Sefiller* romanında yaşanan sıkıntılar suyun yüzeyinde kalan bir buzdağının görünümü gibidir, derinliğinde daha büyük sıkıntılar mevcuttur. Toplumdaki bireyler özgür olmadıklarında, mutlu ve başarılı olamayacaklardır. Sefaletin içinden çıkıp özgürlüğe kavuşmak isteyen zavallı insanları, duygulu bir anlatım tarzıyla hayatın gerçekçi sahneleriyle birleştirerek ölümsüzleştiren Hugo, toplum gözlemcisi görevini başarıyla tamamlar.

KAYNAKÇA

- Albouy P., 1985. La création mythologique chez Victor Hugo, Paris: *José Corti*.
- Bachelard G., 1948. La terre et les rêveries du repos, Paris: *José Corti*.
- Berret P., 1910. Philosophie de Victor Hugo, Paris: *Paulin*.
- Bousquet J., 1964. Les thèmes du rêve dans la littérature romantique, Paris, *Didier*.
- Eliade M., 1957. Mythes, Rêves et Mystères, Paris: *Gallimard*.
- Freud S., 2001. Introduction à la psychanalyse, Paris: *Payot*.
- Genette G., 1969. Figures II, Paris : *Seuil*.
- Hugo V., 1967. Les Misérables, Paris: *Garnier Flammarion*.
- Hugo V., 2006. Sefiller, çev.Ali Çankırılı, İstanbul: *Antik Dünya Klasikleri*.
- Poulet G., 1952. Etudes sur le temps humain, tome 2, Paris: *Plon*.

